

Satakieli

Suomen Kuurosokeat ry:n asiakaslehti, 2002

Kannen pääkuva: Mikko Tiittanen.

Arkkokuv.

Arkkokuv.

Arkkokuv.

Arkkokuv.

Satakieli tarjoaa Sinulle tietoa kuulonäkövammaisuudesta ja Suomen Kuurosokeat ry:n palveluista sekä toiminnasta.

Projektit osana yhdistystoimintaa

Kuva: Foto Strömmer Oy

■ ■ Suomen Kuurosokeat ry on kuurosokeiden etu- ja palvelujärjestö. Se toimii koko Suomen alueella. Pääosa toiminnasta on vakiintunutta, mutta viime vuosina erilaiset projektit ovat tulleet yhä tärkeämmäksi osaksi toimintaa. Tällä hetkellä yhdistyksessämme on toiminnassa 6 projektia ja näiden lisäksi erilaisia yhteistyöprojekteja eri tahojen kanssa.

Yleisen yhteiskunnallisen kehityksen myötä myös kuurosokeiden mahdollisuudet ovat kasvaneet. He tarvitsevat koulutusta ja monipuolisia palveluja, voidakseen olla mukana kehityksessä. Tämä tarkoittaa kommunikaatiotaitojen ja ammatillisen kuntoutuksen kehittämistä, osaavaa henkilökuntaa ja uuden teknologian soveltamista kuurosokean käyttöön. Tämä kaikki vaatii rahaa ja yhteiskunnan vastaantuloa. Vammaisjärjestöjen rahoituksen lisääminen on viime vuosina ollut erityisen vaikeaa.

Käytäntö on osoittanut, että projekteihin on helpompi saada rahoitusta kuin vakiintuneeseen toimintaan.

Projekteilla voidaan paneutua toiminnan osa-alueisiin ja kehittämään myös uutta toimintaa. Tällä hetkellä tärkeitä osa-alueita ovat vuoro-

projekteihin on helpompi saada rahoitusta kuin vakiintuneeseen toimintaan

vaikutustaitojen kehittäminen ja yleinen tiedonsaannin parantaminen uutta informaatiotekniikkaa hyväksi käyttäen. Uusi teknologia tekee mahdolliseksi myös kuurosokealle saada tietoa ympäröivästä yhteiskunnasta. Samalla kuurosokean omatoimisuus paranee ja elämän sisältö monipuolistuu.

Projektien haittapuoli on niiden lyhytaikaisuus. Näin erikoisella alueella kuin kuurosokeus henkilökunnan on erikoistuttava. Se vaatii pitkää kouluttautumista ja käytännön työskentelyä kuurosokeiden parissa. Lyhytaikaisella projektilla ei välttämättä aina saavuteta parasta mahdollista tulosta, jos projektiin joudutaan kouluttamaan työntekijä.

Yhdistyksen ja kuurosokeiden kannalta olisikin toivottavaa, että vakiintunutta toimintaa voitaisiin lisätä siellä, missä sitä kipeästi kaivataan. Yhdistys joutuu kuitenkin mukautumaan valitseviin olosuhteisiin, jotka eivät kehityksen kannalta ole aina parhaat mahdolliset. Projekteja tarvitaan uusien toimintojen kehittämiseen, mutta toivottavaa olisi, että yhdistys voisi kehittää myös perinteistä kuurosokeustyötään. ■

Ulla Kungas
puheenjohtaja

www.kuurosokeat.fi

■ ■ Tarvitsetko tietoa kuurosokeudesta ja kuulonäkövammaisuudesta? Kuurosokeusasiain tiedottajat ovat kuulonäkövammaisia henkilöitä. He ovat

kouluttautuneet kertomaan kuurosokeudesta ja kuulonäkövammaisuudesta, vammojen yksilöllisyydestä ja ongelmien moninaisuudesta.

Kuurosokeusasiain tiedottajan voit tilata kouluttamaan eri ammattiryhmiä kuten sosiaali- ja terveysalan työntekijöitä. Lisätietoja saat aluetoimistoista. ■

Asiakkuus ja inhimillisuus

Kuva: Ralli Karisaari

■ ■ On olemassa ikivanhoja oppeja, jotka eivät koskaan menetä ajan-kohtaisuuttaan. Eräs tällainen on sokratesilainen 'maieutiikka', joka tarkoittaa keskustelukumppanin sanoman syvimpien merkitysten selvittämistä. Tämä oppi on mielestäni erityisesti sosiaali- ja terveyshuollossa onnistuneen, asiakasjohdatun asiakassuhteen perusta.

Kuurosokeat ja kuulonäkövammaiset henkilöt ovat sosiaali- ja terveyspalvelujen aktiivisia käyttäjiä. Siksi päättäjien ja asiakastyössä olevien asenteet sekä valmiudet olla toimivassa vuorovaikutuksessa kuurosokeiden kanssa, ovat olennainen osa kuurosokeiden itsemääräämisoikeutta ja osallistumista.

Uusi asiakaslaki on toteutuessaan takuu siitä, että 'maieutiikka' otetaan todella käyttöön. Pelkkä kuunteleminen ei riitä. Palvelutuottajien pitää myös huolehtia siitä, että kuurosokeille annetaan oikeaa tietoa hänen omalla tiedonsaantitavallaan. Tässä tulevat kysymykseen pistekirjoitus, isokirjoitus, äänite ja tulkkaus viitto-

makielelle sekä henkilökohtainen tapaaminen. Nämä auttavat työntekijää varmistumaan siitä, että hän on ymmärtänyt asiakkaan oikein.

Vuorovaikutuksen tulos pitää si-
netöidä palvelu- ja kuntoutussuunnitelmissa, joissa selvitetään asiakkaan

projekti antaa sekä tekijälle että muille uusia ratkaisumalleja

tarpeet: tulkki-, kuljetus- ja avustajapalvelut sekä itsenäistä elämää tukevat kuntoutustarpeet ja kodissa tarvittavat mahdolliset muutostyöt.

Projekteilla voidaan rakentavasti osoittaa, että olemassa olevassa pal-

velutarjonnassa on puutteita – että kuurosokeiden peruspalvelutarpeita ei ole kyetty tyydyttämään. Niiden avulla voidaan myös osoittaa, minkälaisia ratkaisumalleja voitaisiin käyttää. Pitää kuitenkin muistaa, että lyhytaikaisella projektilla ei poisteta ongelmia ja tarpeita. Mutta onnistunut projekti antaa sekä tekijälle että muille uusia ratkaisumalleja ja viestittää rahoituksen, palvelujen priorisoinnin tai uusorganisoimisen tarpeista.

En voi olla pohdiskelematta sitä, että jo Sokratekselta on saatu hyvän asiakkuuden luomissääntöjä. Kuitenkin on ollut tarpeellista laatia uusi asiakkuuslaki, jossa otetaan huomioon inhimillisyyden perusasioita. Hyvä näin. Aikamme asenteissa on kuitenkin aina korjaamisen varaa. Tarvitaan paljon yhteistyötä järjestöjen, rahoittajien ja päättäjien kesken, jotta me kaikki olisimme tasa-arvoisia keskenämme. ■

Eirik Julin
toiminnanjohtaja

Projekti

Kuurosokean mahdollisuudet monipuoliseen kommunikaatioon

■ ■ Viestintä-, kommunikaatio- ja vuorovaikutustaidot ovat tärkeitä jokaiselle oman elämän hallinnan kannalta. Kielellä, sen käsitteillä ja sanoilla ollaan vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa, hankitaan tietoa ja vaihdetaan kokemuksia. Toimiva kommunikaatio on edellytys vuorovaikutukselle sekä kuulluksi ja ymmärretyksi tulemiselle. Kuurosokeus vaikeuttaa kommunikaatiota. Ympäristön kuva ja äänimaailmasta hänelle välittyy vain pieni osa, vaikka hänellä olisi käytössään tulkki tai erilaisia apuvälineitä.

Kuurosokeiden kommunikaatitavat ovat yksilöllisiä. Pääasiallisin

Kuva: Katri Pyykkö.

Kommunikaatiovuoden yksi päätapahtumista oli kuurosokeille järjestetty Kommunikaatioseminaari. Siihen osallistui lähes 100 kuurosokeaa tulkkeineen.

Kuva: Katri Pyykkö.

tapa kommunikoida on viittomakieli, viitottu puhe tai puhe. Henkilö voi käyttää myös kaikkia edellä olevia menetelmiä. Tilanteesta riippuen hän lisäksi tarvitsee esim. seuraakkosia, sormittamista, kirjoitusta tai pistekirjoitusta.

Syksyllä 2001 alkoi projekti Kuurosokeiden eri kommunikaatiomahdollisuudet. Projektin tavoitteena on edistää kuurosokean ja hänen lähiympäristönsä kommunikaatio- ja vuorovaikutustaitoja. Kuurosokeaa autetaan löytämään kommunikaatitaitoja, joilla hän voi säilyttää itsenäisyytensä ja ehkäistä syrjäytymistä.

Projektin avulla tutkitaan ja kehitetään toimivia ja käyttökelpoisia kommunikaatiomenetelmiä, kommunikaatio-opetusta ja materiaalia. Projektin yksi osa-alue on paneutua kuurosokean sujuvan tulkinkäytön opetukseen. Yhteistyötä tehdään viittomakielentulkin koulutuksen ja viittomakielen ohjaajan koulutuksen kanssa. ■

taan löytämään kommunikaatitaitoja, joilla hän voi säilyttää itsenäisyytensä ja ehkäistä syrjäytymistä.

Projekti

Virike – päivätoimintoja kehittävä projekti

■ ■ Monet kuurosokeat ovat yksinäisiä. Heillä ei aina ole päivittäisiä säännöllisiä kontakteja toisiin ihmisiin. He kaipaavat toimintaa ja mahdollisuuksia päästä kodin ulkopuolelle.

Kuurosokeiden päivätoimintaprojekti käynnistyy keväällä 2002 RAY:n rahoituksella Helsingissä ja Kuopiossa. Henkilö voi olla mukana toiminnassa kykyjensä ja kiinnostuksensa mukaan. Jokaisen mukana olevan tiedonsaanti, kommunikaatio- ja liikkumisongelmat huomioidaan. Tärkeää on ihmisten vuorovaikutus, yhdessä tekeminen ja vertaistuki. Päivätoimintaan sisältyy fyysistä ja psyykkistä kuntoutusta, kädentaitojen harjoittamista, kotikäyntejä, ryhmäliikuntaa sekä erilaisten asioiden opettelua.

Toiminnan tavoitteena on järjestää kuurosokealle mahdollisuus mielekkääseen tekemiseen, antaa hänelle elämisen iloa ja sosiaalisia kontakteja sekä tukea hänen itsenäistymistään. Samalla päivätoiminta ehkäisee syrjäytymistä ja poistaa yksinäisyyttä. ■

Lisätietoja: johtava alue-sihtööri Terhi Pikkujämsä

Kangashansikas, johon on merkitty aakkoset, on kotoisin Englannista.

Kuva: Katri Pyykkö.

Projekti

Viittomakielentulkkien työelämän kehittämisprojekti

■ ■ Humak on perustanut työelämäprojektin viittomakielentulkkien työelämän parantamiseksi. Projekti on yhteistyöhanke alan järjestöjen, Stakesin, sosiaali- ja terveysministeriön ja Diakoniammattikorkeakoulun kanssa. Tämän projektin toivotaan vaikuttavan myös kuurosokeiden tulkkipalveluiden kehittämiseen.

Projektissa etsitään erilaisia toimivia malleja

toteuttaa ja kehittää viittomakielentulkkien työelämää. Tulkkeskuksia tuetaan kehittämään toimintaansa niin, että ne ottavat selkeästi työnantajan roolin, jolloin alueella toimivat tulkit ovat työsuhteessa tulkikeskukseen.

Projektipäällikkö raportoi projektista kuukausittain kokoontuvalle johtoryhmälle, joka koordinoi projektin etenemistä. Johtoryhmä koostuu järjestöjen, tulkkien ja tulkkipäällikköjen edustajista. ■

Yhteystiedot:
Mikko Karinen
projektipäällikkö
Torikatu 30 B 33
80100 Joensuu
050-369 1514
mikko.karinen@humak.edu

Kommunikaatio seminaarin aiheena

Kuurosokeat haluavat olla itse vaikuttamassa ja tuomassa omaa asiantuntemustaan ja näkemystään kommunikaation kehittämisessä. Marraskuussa 2001 järjestettiin Jyväskylässä kuurosokeille kommunikaatiota käsittelevä seminaari, johon osallistui noin 100 kuulonäkövammaista ja kuurosokeaa. Seminaarissa kuurosokeat olivat itse kertomassa kokemuksistaan, kommunikointimenetelmistään ja kehittämistoiveistaan. Esillä oli myös uusinta informaatiotekniikkaa sovellettuna kuurosokeiden käyttöön.

Taiteen tekeminen ja kokeminen, yleensäkin luova toiminta, ovat osa kuurosokeiden kulttuuria.

Kuva: Ralli Karisaari

Vuoronvaihto ja kysymykset taktiillisessa viittomakielessä

■ ■ Filosofian tohtori Johanna Mesch esitteli kädestä käteen viittomisen eli taktiilin viittomakielen löydöksiä. Tutkimusryhmässä oli mukana henkilöitä, jotka olivat oppineet näkevinä viittomakielen ja näön heikentyessä olivat siirtyneet käyttämään sen taktiilia muotoa. Tällöin mm. viittomat, vuoronvaihto ja kysymysten merkitseminen tunnistetaan käsillä. Viittomakielen rakenteista henkilö tuntee niin viittojan käsimuodot, paikat ja liikkeet kädestä käteen tehtyinä.

Keskusteluasentoja analysoidessaan hän löysi kaksi eri tapaa: yksinpuheluasento (monologiasento) sekä vuoropuheluasento (dialogiasento). Yksinpuheluasennossa vastaanottaja tunnistaa viittomien rakenteita viittojan käsien päältä. Vuoropuheluasennossa vastaanottajan toinen käsi on viittojan käden

päällä ja toinen käsi viittojan käden alla. Näin vuoronvaihto käy muuttamatta käsien asentoa.

Vuoronvaihtoa kuurosokeat ohjaavat käsillään mm. pitkittämällä ja/tai hidastamalla viimeistä viittomaa sekä siirtämällä käsiä vaakatasossa viittojan ja vastaanottajan välillä. Keskellä on yhteinen vuorovyöhyke, ja molemmilla on omansa. Viittoessaan henkilö viittoaa omalla vuorovyöhykkeellään. Tutkimuksissa löytyi neljä pystysuoraa keskustelutasoa: vuorovaihdon taso, keskustelutaso, epäroinnin taso sekä lepotaso. ■

Johanna Mesch

Kokonaisvaltainen ja vuorovaikutteinen kommunikaatio

■ ■ Projektipäällikkö Riitta Lahtinen tutkii lisensiaattityössään kuurosokeiden käyttämiä myönteisiä ja kielteisiä palautteita vuorovaikutustilanteissa käyttäen eri kehonosia eri tilanteissa. Esimerkkinä näistä voivat olla pöydän alla varpailla annetut palautteet, opastuksen aikana käsivar-

rella annetut palautteet jne. Arkielämässä on monia tilanteita, joissa ei näe toisen huuliota tai viittomia huonon valaistuksen tai häikäistymisen vuoksi tai ei kuule puhetta edes radiomikrofonilla ympäristön metelin vuoksi.

Ihmiset kommunikoivat monella

eri tavalla. Yleensä ajattelemme, että se tapahtuu joko puheella tai viittomalla. Lisäksi on olemassa myös muita menetelmiä, joilla ihmiset vaihtavat tietoa. Näitä voivat olla esim. kosketukseen liittyvät menetelmät. Kosketuksella voi ilmaista mm. tunteita, ympäristön fyysisiä tiloja ja

paikkoja, sosiaalisia viestejä, kokea tunteita. Ihmisten liikkeet opastuksen aikana, kasvojen ilmeitä kuvaavat pikaviestit keholle tai kuvan kokemisen keholla puheen ja/tai viittomien ohella voivat antaa uutta ulottuvuutta kokonaisvaltaiseen kommunikaatioon. ■

Kuurosokeiden kulttuuri

■ ■ Aluesihteerit Ritva Rouvinen on pro gradu -työssään tutkinut kuurosokeiden kulttuuria arkipäivän toimintojen ja ratkaisumallien kautta, pohtinut kielen merkitystä kulttuuri-identiteetin rakentumisessa.

Kuurosokeiden kulttuuri sisältää ne arkielämän käyttäytymis- ja toimintatavat sekä -mahdollisuudet, joiden avulla elää itsenäistä aikuisen ihmisen elämää ja tehdä omaa elämäänsä koskevia päätöksiä. Se antaa myös mahdollisuudet ja tunteen oman elämän hallinnasta sekä oman käyttäytymisen ja elämäntavan arvokkuudesta ja "oikeellisuudesta". Kuurosokeiden kulttuuri on mahdollisuuksien kulttuuria.

Kuurosokeiden kulttuurissa voidaan puhua viittovien kuurosokeiden kulttuurista ja puheella kommunikoivien kuulonäkövammaisten kulttuurista. Yhteistä on maailman hahmottaminen kaikkia aisteja hyväksikäyttäen siten, että hajua-, maku- ja tuntoaistin merki-

tys on korostunut. Ympäristöstä saatava tieto on pirstaleista ja kokonaiskuva täytyy rakentaa pienistä palasista. Erilaisuuden kohtaaminen, sietäminen ja hyväksyminen ovat keskeisiä piirteitä, samoin kosketus – toisin kuin yleensä suomalaisessa kulttuurissa. Liikkumistekniikoiden, tulkkien ja avustajien sekä erilaisten apuvälineiden käyttö mahdollistavat itsenäisen liikku- misen ja toimimisen.

Kieli on olennainen osa kulttuuria. Kuurosokeiden kulttuurissa käytetään kolmea eri kieltä – suomi, ruotsi ja viittomakieli. Keskeinen piirre on useiden eri kommunikaatiotapojen käyttäminen, hyväksyminen ja arvostaminen. Useita kommunikaatiotapoja käytetään yhtä aikaa varmistamaan viestin oikea ymmärtäminen. Nonverbaalisen ja nonmanuaalisen viestin havaitseminen on vaikeutunut, joten sen välittämä tieto on usein annettava erikseen. ■

Aluetoimistot

Helsinki

Uudenmaankatu 28 A
00120 Helsinki
Puh. (09) 5495 3516
Tekstip. (09) 5495 3515
Fax (09) 5495 3517

Turku

Läntinen Pitkäkatu 37 B 2.krs
20100 Turku
Puh. (02) 251 1580
Tekstip. (02) 251 1406

Kouvola

Käsityöläiskatu 4, 3.krs
45100 Kouvola
Puh. ja tekstip.
(05) 375 4750
Fax (05) 312 0311

Tampere

Kuninkaankatu 8 A I
33210 Tampere
Puh. (03) 214 7693
Tekstip. (03) 214 7456
Fax (03) 214 8003

Vaasa

Hovioikeudenpuistikko 20 B 33
65100 Vaasa
Puh. (06) 312 8510
Tekstip. (06) 312 7610
Fax (06) 312 8510

KUVApuhelin

– uutta tekniikkaa ja käyttäjäkoulutusta tarvitaan

■ ■ Kuurosokeiden tiedonsaannin ja viestinnän kannalta tietotekniikan kehittyminen on tuonut hienoja, uusia mahdollisuuksia. Kehitys on nopeaa. Sitä on seurattava ja uutta tekniikkaa on sovitettava aistivammais-ten apuvälineympäristöön jatkuvasti. Uudet välineet lisäävät kuurosokeiden omatoimisuutta, riippumattomuutta ja tasa-arvoa uusien ja vanhojen palvelumuotojen käyttäjinä ja yhteiskunnan jäseninä.

Kuvapuhelimen avulla asiointi viranomaisten kanssa helpottuu, kun voidaan käyttää etätulkkausta.

Viimeisimpiä kehityksen tuomia parannuksia kuurosokeiden vuorovaikutusmahdollisuuksiin on kuvapuhelin. Kuvapuhelimen käyttö on toistaiseksi melko harvinaista, sillä laitteita on vähän käytössä. Näitä videoneuvottelujärjestelmiksiin kutsuttuja yhteyksiä on käytetty lähinnä yritysneuvotteluissa ja etäopiskelussa.

Kuvapuhelin antaa viittomakielisille kuulonäkövammaisille mahdollisuuden viestiä omalla äidinkielellään välimatkasta huolimatta. Viranomais- tai tulkikeskuksen päivystäjälle, kun

asiakkaana on viittomakielinen kuulonäkövammaisen henkilö.

Mutta yhtä tärkeää kuin uudet tekniset välineet on kyky käyttää niitä. Niin kuulonäkövammaiset kuin eri viranomaishot tarvitsevat koulutusta esimerkiksi kuvapuhelimen käytöstä. Kuurosokeiden Toimintakeskuksessa Tampereella kehitetään sekä uusia teknisiä mahdollisuuksia että niiden käyttäjäkoulutusta kahdessa eri projektissa.

Kupu-projekti

Kuvapuhelin- eli Kupu-projektissa tavoitteena on etsiä viittomakielisil-

le kuurosokeille käyttökelpoisin kuvapuhelinlaitteisto ja -ohjelmisto tietokoneeseen. Kuvan ja äänen laatu on erityisen tärkeä kuulonäkövammaiselle henkilölle. Projektissa testataan kuvapuhelinvälineitä ja niiden käytännöllisyyttä arkipäivän asioinnissa.

Kupu-projekti toteuttaa testauksen ja todellisten asiointitilanteiden avulla mallin, jossa kuvapuhelinyhteys on viestintäkanava viittomakielisen henkilön, palveluntuottajan ja tulkin välillä. Mutta etätulkkaustilanne vaatii tottumista kaikilta osallisilta. Kupu-projekti toimii yhteistyössä Tampereen Teknillisen Korkeakoulun A & O-hankkeen kanssa. Yhteistyössä koulutetaan kuulonäkövammaisia henkilöitä ja paikallisia palveluntuottajia mm. Hervannan Terveyskeskuksessa.

Projekti on osa Euroopan sosiaalirahaston (ESR) tavoite 2-ohjelman Hervannan hanketta. ■

Uusmedia ja elämänikäinen oppiminen

■ ■ Uusmedia ja elämänikäinen oppiminen -projekti järjestää koulutusta kuurosokeille ja Hervannan viranomaisille uuden tekniikan käyttöönotossa ja kuvapuhelimen käytössä. Projektia rahoittaa Raha-automaattiyhdistys ja se on läheisessä yhteistyössä Kupu-projektin kanssa.

Uusmedia-projektin päätehtävä on suunnitella, testata ja kehittää kuvapuhelimen ja tietokoneen graafisen käyttöjärjestelmän käyttökoulutusta. Koulutuksen avulla välineiden käyttö alkaa nopeasti ja kehittyä palvelemaan kuurosokeita lähtökohtanaan heidän tarpeensa.

Toimintakeskuksessa toteutettiin vuosina 1997–2001 Sonetti-projekti. Yhteensä 18 kuurosokeaa koulutettiin alueellisiksi tietokoneen käytön tukihenkilöiksi muille kuurosokeille. Sonetti-ohjaajien täydennyskoulutus jatkuu luontevasti Uusmedia-projektissa. Pääpaino on tietokoneen graafisessa käyttöympäristössä ja apuvälineohjelmissa sekä kuvapuhelinasioinnissa. Sonetti-ohjaajaverkoston kautta tieto ja taito siirtyvät myös alueellisesti eri puolilla Suomea asuville kuurosokeille. ■

Jyväskylä

Tapionkatu 4 B
40100 Jyväskylä
Puh. (014) 620 727
Tekstip. (014) 213 555
Fax (014) 620 161

Joensuu

Torikatu 30 B 33
80100 Joensuu
Puh. (013) 248 1845
Tekstip. (013) 248 1846
Fax (013) 248 1850

Kuopio

Sairaalakatu 11
70100 Kuopio
Puh. ja tekstip.
(017) 263 4956

Oulu

Kirkkokatu 21 B, 3. krs
90100 Oulu
Puh. (08) 530 5563
Tekstip. (08) 530 5230
Fax (08) 530 5275

Rovaniemi

Maakuntakatu 12
96100 Rovaniemi
Puh. (016) 313 589
Tekstip. (016) 311 230
Fax (016) 346 643

TASO-projekti koulujen, oppilaiden ja vanhempien

■ ■ Tällä hetkellä monet kuulonäkövammaiset koululaiset opiskelevat oman kotipaikkakuntansa lähikoulussa. Usein he ovat koulunsa ainoita kuulonäkövammaisia oppilaita. Oppilaiden parissa työskentelevillä opettajilla, avustajilla ja koulun muulla henkilökunnalla ei yleensä ole aikaisempaa kokemusta kuulonäkövammaisesta oppilaasta ja opetuksen järjestämiseen liittyvistä erityispiirteistä.

Kuulonäkövammaisten Kuntoutumiskeskuksessa, Jyväskylässä aloitettiin kesällä 2001 projekti "Tasavertaiset opiskelumahdollisuudet kuulonäkövammaisille koululaisille". Projekti toimii Raha-automaattiyhdistyksen tuella. Taso-projektin tarkoitus on lisätä koulujen tietämystä kuulonäkövammasta ja oppilaan erityistarpeista. Sillä pyritään helpottamaan oppilaan opiskelua sekä opettajien ja avustajien työtä.

Toimintamallin luominen

Projektissa on mukana 11 kuulonäkövammaista peruskoululaista eri puolilta Suomea. Oppilaat edustavat eri ikäryhmiä ja luokka-asteita. Kuusi oppilaista opiskelee yleisopetuksen opetussuunnitelman mukaan ja muut viisi ovat erityisopetuksen piirissä. Projektioppilaat on valittu Kuntoutumiskeskuksen asiakkaista kuntoutusohjaajien, projektityöntekijöiden ja vanhempien yhteistyönä.

Projektityöntekijät ovat käyneet tapaamassa oppilaita, heidän perheitään sekä opettajia. Samalla on kartoitettu ongelmia, joihin oppilaat tai opettajat ovat koulutyössä törmänneet sekä annettu koulujen henkilökunnalle lisätietoa kuulonäkövaman vaikutuksista koulutyöskenteelyyn.

Tapaamisten kautta kerätty tieto on perustana kirjalliselle toimintamallille, joka projektin aikana tuote-

Kuva: Katri Pyykkö.

taan. Siinä pyritään selkeästi esittämään ne fyysisen ja sosiaalisen integraation vaatimat keinot, joiden avulla oppilas pystyy olemaan koulussa samalla viivalla muiden oppilaiden

kanssa. Esille tuodaan monenlaisia arkisia asioita aina luokkien kattelamppujen vaihdosta mukavan opiskeluilmapiirin luomiseen. Näin pyritään ehkäisemään informaation vas-

Kuurosokean lapsen kuntoutuksessa vanhemmilla ja lähikuntouttajien verkostolla on tärkeä tehtävä. Käytettävissä olevat voimavarat on yhdistettävä tehokkaasti siten, että kaikki lapsen kuntoutukseen osallistuvat tekevät yhteistyötä.

Syntymästään kuurosokean lapsen kuntoutusmallin kehittäminen

■ ■ Kuulonäkövammaisten Kuntoutumiskeskuksessa kehitetään syntymästään kuurosokean lapsen kuntoutusmallia. Sen keskeisenä toiminta-ajatuksena on käynnistää kuurosokean lapsen kuntoutus mahdollisimman varhain tehokkaan kotiohjauksen ja kuntoutumiskurssien yhdistelmänä. Kuntoutusmallista on tarkoitus saada tulevaisuudessa vakiintunut toimintaa, johon lapsi ja hänen lähiverkostonsa ohjataan hyvin var-

hain, kun epäillään vaikeaa kuulonäkövammaisuutta.

Mallia kehitetään yhdessä Kelan ja Pohjoismaisen kuurosokeushenkilöstön koulutuskeskuksen, NUD:n kanssa. Kehittämisprojektiin on valittu kaksi syntymästään kuurosokeaa lasta, heidän vanhempansa ja lähiverkostonsa. Molemmilta lapsilta mukana on kaksi tai kolme lähikuntouttajaa – opettajia, avustajia, toimintaterapeutteja ja fysioterapeutteja. Pro-

jekti toteutetaan pääasiassa lapsen arkiympäristössä, kotona, päivähoitossa ja koulussa. Lasten terveydenhuollosta vastaaviin tahoihin ollaan kiinteässä yhteydessä.

Tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat etenkin kuulon ja näön tutkimuksista ja kuntoutuksesta sekä apuvälineistä vastaavat tahot.

Varhaiskuntoutuksen aikana keskitytään vuorovaikutuksen ja kommunikation kehittämiseen. Kuulonä-

kövammaisten Kuntoutumiskeskuksen erityisopettaja, psykologi ja kuurosokeuskuntouttaja työskentelevät projektissa vanhempien ja lähikuntouttajien ohjaajina.

Kuurosokean lapsen kommunikatio on varhaisvaiheessa usein hyvin heikosti huomattavaa ja nopeasti ohimenevää. Jotta heidän kommunikationsa kehittyisi, heidän on saatava palaute aloitteisiinsa mahdollisimman oikea-aikaisesti ja säännöllises-

tukena

taanottamisen ongelmia sekä oppilaan tarpeetonta syrjäytymistä.

Materiaalipaketteja ja koulutusta

Projektin aikana tuotetaan opintomateriaalia, joka on suunnattu kuulonäkövammaisen oppilaan opettajille sekä myös hänen avustajalleen ja vanhemmilleen. Avustajille työstetään perehdyttämiskansio, joka sisältää perustietoa kuulonäkövammasta ja avustajan työnkuvasta sekä mm. opimateriaalien muokkaamisesta oppilaalle sopiviksi.

Kuulonäkövammaisella oppilaalla on apunaan myös useita erilaisia apuvälineitä. Niiden käytöstä tehdään projektin aikana tietopaketti, jossa on myös hankintaan ja huoltoon liittyviä neuvoja. Toinen tietopaketti tehdään kuulonäkövammaisille oppilaille soveltuvista tietokoneohjelmista. Siihen kerätään tietoa ohjelmien saatavuudesta, käyttömahdollisuuksista ja myös joidenkin ohjelmien käyttäjäkokeimuksista. Näistä koulut ja kodit voivat saada viihettä siitä, millainen ohjelma voisi sopia juuri tälle oppilaalle.

Koulutus- ja ohjaustapaamiset kuulonäkövammaisten lasten opettajille ja avustajille sekä oppilaille ja heidän vanhemmilleen ovat yksi osa projektia. Niiden avulla luodaan opetushenkilöstön ja oppilaiden verkosto. Näin levitetään tietoa myös niihin kouluihin, joissa tällä hetkellä opiskelee kuulonäkövammaisen oppilas ilman tarvittavia tukitoimia. ■

Yhteystiedot:

Tytti Kaisla, projektipäällikkö
Kuulonäkövammaisten
Kuntoutumiskeskus
(014) 446 1130
040 – 54 97 195
tytti.kaisla@kuurosokeat.fi

ti. Videonauhalla on aloitteita mahdollista analysoida yksityiskohtaisesti. Saatua tietoa voidaan käyttää uusissa tilanteissa, joissa aikuinen huomioi lapsen tekemän aloitteen ja vahvistaa sitä. Näin lapsen aloitteille tulee merkitys ja niistä tulee todellista kommunikaatiota.

Kuntoutumiskeskuksen työntekijät, vanhemmat ja lähikuntouttajat saavat suoraa ohjausta NUD:n kuurosokeustyön asiantuntijalta. ■

Kuva: Ralli Karisaari.

Kuurojen Liiton nuorisosaasto järjesti mielenosoitusmarssin viittomakielisten koulutusmahdollisuuksien puolesta marraskuussa 2001. Myös kuurosokeat olivat edustettuna tapahtumassa.

Kuurosokeus – haaste tulkkikoulutukselle

■ ■ Suomessa aloitettiin ammatillinen, kaksivuotinen tulkkikoulutus 1986 Pohjois-Savon Kansanopistolla Kuopiossa ja Turun kristillisellä opistolla Turussa. Koulutus muuttui kolmivuotiseksi 1988. Opiskelijoille yritettiin opettaa koko tulkkauksen kirjo – myös kuurosokeille tulkkaus. Pian huomattiin, että näin lyhyessä ajassa ei ole mahdollista opettaa kaikkea. Koulutukselle asetettuja tavoitteita ei saavutettu eikä opistoasteen koulutus antanut miltään osa-alueelta riittävästi taitoja.

Ammattikorkeakoulujärjestelmä antoi tulkkikoulutukselle mahdollisuuden uudistua. Opiskelijat voivat nyt kaikille yhteisten opintojen lisäksi suuntautua valitsemalleen aihealueelle 20 viimeisen opintoviikon jaksolla. Osaamista voi syventää joko viittomakielen, tulkkauksen ja/tai kääntämisen, kuurosokeiden ja/tai kuuroutuneiden tulkkauksen tai pedagogisten opintojen saralla.

Syksyllä 1998 tulkkikoulutus siirtyi ammattikorkeakoulutasolle: Kuopiossa Humanistinen ammattikorkeakoulu (Humak) ja Turussa Diakonia-ammattikorkeakoulu (Diak) aloittivat 140 opintoviikon eli kolmen ja puolen vuoden viittomakielentulkin koulutusohjelmat. Humakin Helsingin koulutusyksikössä aloitettiin tulkkikoulutus syksyllä 2001. Siellä opiskelee nyt myös kuusi viittomakielistä henkilöä.

Kuurosokeiden tulkit

Ensimmäiset ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet tulkit valmistuivat joulukuussa 2001. Vain harvat ovat valinneet kuurosokeille tulkkauksen 20 ov:n suuntautumisvaihtoehdon. Perusopintojen aikana annetaan kaikille opiskelijoille yhden opintoviikon peruspaketti kuurosokeustietoutta, mutta se ei anna valmiuksia toimia kuurosokeiden tulkkina. Peruspaketin lisäksi opiskelijat voivat valintansa mukaan suorittaa työoppimisjaksoja myös kuurosokeiden parissa.

Aikaisemmin kolmivuotisessa koulutuksessa oli suppea kuurosokealle tulkkaamisen peruspaketti ja lisäksi jotkut tulkit tekivät syventäviä opintoja aiheesta. Kuurosokeiden tulkinkäyttäjien kannattaakin nyt aina kysyä, onko tulkillla myös opintoja kuurosokealle tulkkaamiseen.

Olemme anoneet opetusministeriöltä lupaa tulkkikoulutuksen laajentamiseksi 160 opintoviikkoon. Silloin varmaan useampi opiskelija opiskelisi myös kuurosokealle tulkkaamista. Työssä olevista tulkeista osa tekee töitä kuurosokeiden kanssa, osa ei. Työkokemuksen kautta joistakin on kehittynyt taitavia tulkkieja kuurosokeille. Tulkit voivat ilmoittaa tulkikireksteriin ja -luetteloon, tulkkaavatko he kuurosokeille vai ei. Myös tulkikeskukset tietävät, ketkä alueen tulkeista toimivat kuurosokeiden tulkkeina.

Mitä Humak tekee tilanteen korjaamiseksi?

Tulkkikoulutuksessa on tiedostettu se, että pätevistä kuurosokeiden tulkeista on pula. Tulkkikoulutus ja Suomen Kuurosokeat ry tekevät yhteistyötä tilanteen korjaamiseksi. Viisasten kiveä asian korjaamiseksi ei ole vielä keksitty. Kuurosokeustyön

markkinointia opiskelijoille voidaan lisätä. Keväällä 2002 Humakin Kuopion yksikössä oli tarkoitus aloittaa työssä oleville tulkeille erikoistumiskoulutus kuurosokeille tulkkaukseen. Koulutus jouduttiin kuitenkin perumaan, koska halukkaita opiskelijoita ei ilmoittautunut yhtä enempää.

Erikoistumiskoulutus pyritään käynnistämään uudelleen syksyllä 2002. Sen lisäksi Humakin sekä Kuopion että Helsingin koulutusyksiköissä tullaan järjestämään lyhytkursseja kuurosokeille tulkkaamiseen.

Yhteistyö Suomen Kuurosokeat ry:n kanssa

Humanistiselle ammattikorkeakoululle verkostoituminen työelämän edustajien kanssa on yksi perusarvoista. Ilman työelämän yhteyttä koulutusta ei voida kehittää. Suomen Kuurosokeat ry:n jäseniä ja järjestön työntekijöitä on mukana Humakin valtakunnallisissa ja alueellisissa neuvottelukunnissa. Järjestön edustajia on mukana myös muissa Humakin yhteistyöelimissä. Tulkkiopiskelijat on toivotettu tervetulleiksi tutustumaan kuurosokeustyöhön järjestön eri toimipisteisiin, kerhoihin ja leireille. Tulkkikoulutus käyttää kuurosokeita kouluttajia kuurosokeille tulkkauksen jaksoilla. ■

Pirkko Mikkonen
Humakin
viittomakielentulkin
koulutusohjelman
yliopettaja

Suomen Kuurosokeat ry

Keskustoimisto
Uudenmaankatu 28 A
00120 HELSINKI
puh. (09) 5495 350
tekstip. (09) 5495 3526
fax (09) 5495 3517
e-mail:
kuurosokeat@kuurosokeat.fi
www.kuurosokeat.fi

Kuurosokeiden toimintakeskus

Insinöörinkatu 10
33720 TAMPERE
puh. (03) 3800 500
tekstip. (03) 3800 501
fax (03) 3800 502
e-mail:
toimintakeskus@kuurosokeat.fi

Kuulonäkövammaisten kuntoutumiskeskus

Kukkumäentie 27
40600 JYVÄSKYLÄ
puh. (014) 446 110
tekstip. (014) 446 1128
fax (014) 446 1140
e-mail:
kuntoutumiskeskus@kuurosokeat.fi

Föreningen Finlands Dövlinda rf

Huvudkontor
Nylandsgatan 28 A
00120 HELSINGFORS
tel. (09) 5495 350
texttel. (09) 5495 3526
fax (09) 5495 3517
e-mail:
kuurosokeat@kuurosokeat.fi
www.kuurosokeat.fi/se

Aktivitetscenter för dövlinda

Insinöörinkatu 10
33720 TAMMERFORS
tel. (03) 3800 500
texttel. (03) 3800 501
fax (03) 3800 502
e-mail:
toimintakeskus@kuurosokeat.fi

Resurscenter för syn- och hörselskadade

Kukkumäentie 27
40600 JYVÄSKYLÄ
Tel. (014) 446 110
Texttel. (014) 446 1128
Fax (014) 446 1140
e-mail:
kuntoutumiskeskus@kuurosokeat.fi

Projekt som del av föreningsverksamhet

■ ■ Finlands Dövlinda rf. är en in-
tesse- och serviceorganisation. Verksams-
hetsområde är hela Finland. Hu-
vudsakligen är verksamheten fastslagen,
men under de senaste åren har
olika projekt blivit en allt viktigare
del av vår verksamhet. Nu har för-
eningen på gång 6 projekt och dess-
utom flera samarbetsprojekt med
olika instanser.

Den allmänna samhällsutveckling-
en har också gjort att de dövlindas
möjligheter ökat. De behöver skol-
ning och mångsidig service, för att
kunna följa med utvecklingen. Det här
betyder att kommunikationsfärdighe-
ter och utveckling av yrkesmässig
rehabilitering, yrkeskunnsig personal
och anpassad teknologi för dövlinda.
Allt det här fordrar pengar och
ett tillmötesgående samhälle. Att få
mera pengar till föreningens verksams-
het har varit speciellt svårt under
de senaste åren.

I praktiken har det visat sig att
det är lättare att få pengar till pro-
jekt och inte till den fasta verksam-
heten. Med hjälp av projekt kan man
fördjupa sig i delar av verksamheten
och vidareutveckla och förnya verksams-
heten. Just nu är en viktig del-

verksamhet utvecklandet av växel-
verkan och förbättrande av kunnskap
med att hjälp av ny informationstek-
nik. Den nya teknologin ger också
dövlinda möjlighet att ta del av sam-
hällsutvecklingen. På samma gång för-
bättras den dövlindes företagsams-
het och livet får ett mångsidigare
innehåll.

Nackdelen med projekt är att de
är kortvariga. I ett såhär speciellt
område som dövlinda måste perso-
nalen specialisera sig. Det kräver en
lång skolning och praktiskt arbete
bland dövlinda. Dessa korta projekt
ger inte alltid bästa resultat, om man
först måste skola personalen.

För föreningens och för dövlindas
skull, skulle det vara önskvärt att
öka resursserna till den fasta verksams-
heten där det mest behövs. För-
eningen måste ändå foga sig i rådande
förhållanden, som inte alltid är
bästa möjliga för utvecklingen. Pro-
jekt behövs för ny verksamhetsut-
veckling, men önskvärt vore, att för-
eningen också kunde utveckla det
traditionella dövlindarbetet. ■

Ulla Kungas
Ordförande

Beröringsbar skog, en utställningshelhet som
var del av Finlands Dövlinda rfs 30-års
jubileums program. Utställningen arrangerades
i samarbete med Lustos Skogsmuseum i
Punkaharju Gamla Station. De dövlinda
valde bland skulpturena med skog som tema
det konstverk som skulle få utnämningen
"Beröringsbar konst", de valde skulptör Raili
Mikkonens bronsskulptur Skogens flicka.
På den andra bilden undersöks Assi
Madekivis bronsskulptur "En pojke av
skogen vill jag vara"

Projekt som är på gång under 2002 i organisationen:

De dövlindas olika kommunikationsmöjligheter

Finlands Dövlinda rf. Helsingfors
Projektets syfte är att forska och ut-
veckla funktionerande och använd-
bara kommunikationsmetoder, - un-
dervisning och material.

"Jämbördiga studiemöjligheter för synhörselskadade skolelever"

Resurscenter för
synhörselskadade, Jyväskylä
Projektets syfte är att öka skolornas
kunnskap om synhörselskadade och
elevens specialbehov. Därigenom un-
derlätta studierna för eleven och
dessutom underlätta lärarens och
assistentens arbete.

Utveckling av dövlindföddas barns rehabilitering

Resurscenter för
synhörselskadade, Jyväskylä
Målet är att igångsätta det dövlind-
da barnets rehabilitering så fort som
möjligt genom hemvägledning och
kurserna i kombination.

Bildtelefon projekt

Aktivitetscenter för dövlinda,
Tammerfors
Målsättningen är att åt teckenspråkiga
dövlinda söka funktionerande
bildtelefonapparat och program för
dator.

Medianytt och livslång inläring

Aktivitetscenter för dövlinda,
Tammerfors
Projektets syfte är att ordna under-
visning åt dövlinda och myndighe-
ter om användande av de nya tekni-
kerna och användandet av bildtele-
fon.

Projekt för dagsaktiviteter

Finlands Dövlinda rf, Helsingfors
Dagsaktiviteternas syfte är att förhin-
dra isolering och att ge de dövlinda
möjlighet till stimulerande aktiviteter.

www.kuurosokeat.fi/se

Satakieli 2002

Suomen Kuurosokeat ry:n
asiakaslehti

Vastaava toimittaja:
Raili Karisaari
Toimituskunta:
Ulla Kungas, Eirik Julin,

Terhi Pikkujämsä, Katri Pyykkö, Eli-
na Storå, Kirsti Tamminen
Suunnittelu ja taitto:
Atelier GraGra/Hannu Rinne
Painopaikka:
Forssan Kirjapaino Oy, 2002
ISO 9002
ISSN 1456-1557